

Remissvar

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Ju.L5@regeringskansliet.se

Ju2020/02657/L5

Utkast till lagrådsremiss - Slopad straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet

Utredningen Slopad straffrabatt för unga myndiga (SOU 2018:82) konstaterade att det inte finns något empiriskt eller erfarenhetsbaserat stöd för skärpta påföljder för unga lagöverträdare samt att det finns tungt vägande skäl för en fortsatt särbehandling av unga lagöverträdare med hänvisning till psykologisk, medicinsk och kriminologisk forskning. Utredningen lade trots det fram ett förslag som innebar en generellt höjd straffnivå för alla unga lagöverträdare som fyllt 18 men inte 21 år, genom att helt slopa ungdomsreduktionen, den så kallade straffrabatten. Utredningens uppdrag var att föreslå hur straffrabatten ska slopas, inte utreda om den ska det.

I föreliggande utkast till lagrådsremiss har Justitiedepartementet modifierat utredningens förslag.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är positiv till utkastets förslag att behålla de bestämmelser i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare som gäller offentlighet vid förhandling, yttrande från socialnämnden, skyndsam handläggning och avkunnande av dom, även för unga lagöverträdare 18 – 21 år, liksom kravet på särskilt utsedda domare i mål mot den som inte har fyllt 21 år.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är positiva till delar av utkastets förslag om att vissa allvarliga brott av den som fyllt 18 år inte ska kunna preskriberas: Vi anser att våldtäkt och andra grova brott mot barn inte ska kunna preskriberas, på grund av barnets svårigheter att avslöja, få skydd och upprättelse under barndomen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar visserligen att man i utkastet avgränsat de förslag om generella repressionshöjningar för unga myndiga lagöverträdare som förslagen i SOU 2018:82 innebar, till att endast gälla grövre brott med föreskriven påföljd om fängelse i ett år eller mer. Vi är dock negativa till att helt ta bort möjligheten till straffreduktion på grund av unga myndigas ålder vid grövre brott. Visserligen kan domstolen beakta bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga oavsett brottslighetens allvar (BrB 29 kap. 3 §) för att mildra en påföljd, men det är osäkert om hur detta tillämpas och på vilka underlag.

Vi är oroadade över den tröskeleffekt som utkastets förslag innebär vad gäller påföljd vid grövre brott före respektive efter 18-årsdagen. Negativa konsekvenser av sådana tröskeleffekter lyftes fram redan i utredningen SOU 2018:82. Trots att utkastets förslag begränsat tröskeleffekten till enbart grövre brott, ser vi en risk för två allvarliga konsekvenser för barn under 18 år.

Vi ser en risk för att barn som ännu inte fyllt 18 kan rekryteras till att utföra sådan grövre brottslighet i högre grad, om de som fyllt 18 år riskera avsevärt hårdare straff för samma brott.

Vi är också oroadade över att utkastets förslag riskerar medföra en indirekt höjning av repressionsnivån även för lagöverträdande barn i åldern 15 – 17 år. Även om förslaget inte är avsett att påverka domstolarnas tillämpning av ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år, ser vi en risk för att praxis för omyndiga lagöverträdarens påföljder ändå kan förskjutas i mer repressiv riktning, för att parera tröskeleffekter vid 18-årsdagen.

Att öka repressionsnivån mot barn som begår brott strider mot principen om barnets bästa. FN:s kommitté för barnets rättigheter slår fast att sätta barnets bästa i främsta rummet till exempel betyder att rättskipningens traditionella syften, som att undertrycka/ bestraffa, måste ersättas med rehabilitering och reparativ rättvisa när det gäller unga lagöverträdare (allmänna kommentar nr 10, 2007). Barnrättskommittén uppmanar Sverige att vidta åtgärder i en mindre repressiv riktning, till exempel att verka för alternativ till och begränsning av frihetsberövande och häktning av barn (CRC/C/SWE/CO/5), vilket påpekas också av FN:s kommitté mot tortyr som även kritiserar repressiva restriktioner för och isolering av barn (CAT/C/SWE/CO/6-7).

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser i första hand att det behövs en ytterligare utredning och analys av

- risken för att fler barn kommer att utnyttjas i grov brottslighet på grund av höjd tröskel i straffskalan vid 18-årsdagen, samt
- risken för att en slopad straffrabatt för grövre brott av personer som är 18 – 21 år kan leda till en praxis med ökad repressionsnivån mot lagöverträdande barn under 18 år, och vilka effekter det får.

Om utkastets förslag ändå genomförs, anser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att effekterna av lagen måste följas upp systematiskt avseenden dessa två risker för barn under 18 år.

5.1 Slopade ungdomsreduktion vid straffmätningen för allvarliga brott

Utkastets förslag: Om någon har begått brott efter det att han eller hon fyllt 18 men innan han eller hon fyllt 21 år, och det för brottet är föreskrivet fängelse i lägst ett år eller mer ska hans eller hennes ungdom inte beaktas särskilt vid straffmätningen. Detsamma ska gälla vid försök,

förberedelse eller stämpling till ett sådant brott, liksom vid underlåtenhet att avslöja eller förhindra ett sådant brott. Det ska i sådana fall inte heller kunna dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

Utkastets bedömning: Ungdomsreduktionens storlek bör inte regleras i lag.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser i första hand att förslagets effekter behöver utredas mer avseende risk för ökat utnyttjande av barn i grov brottslighet på grund av höjd tröskel i straffskalan vid 18-årsdagen samt risk för indirekt ökad repressionsnivån mot lagöverträdande barn under 18 år, i andra hand att dessa risker analyseras och följs upp systematiskt. Att öka repressionsnivån mot barn som begår brott strider mot principen om barnets bästa i FN:s konvention om barnets rättigheter.

5.2 Inga särskilda bestämmelser om straffmaximum

Utkastets förslag: För brott som någon har begått efter det att han eller hon fyllt 18 år ska det, om det är föreskrivet för brottet, vara möjligt att döma till fängelse i högst 18 år eller på livstid. Allvarliga brott som har begåtts av någon som har fyllt 18 år ska också kunna leda till ett förhöjt straffmaximum vid återfall i allvarlig brottslighet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser i första hand att förslagets effekter behöver utredas mer avseende risk för ökat utnyttjande av barn i grov brottslighet på grund av höjd tröskel i straffskalan vid 18-årsdagen samt risk för indirekt ökad repressionsnivån mot lagöverträdande barn under 18 år, i andra hand att dessa risker analyseras och följs upp systematiskt. Att öka repressionsnivån mot barn som begår brott strider mot principen om barnets bästa i FN:s konvention om barnets rättigheter.

5.3 Ingen särbehandling vid påföljdsvalet

Utkastets förslag: Det ska inte krävas särskilda skäl för att döma någon som har begått brott efter det att han eller hon fyllt 18 år men innan han eller hon fyllt 21 år till fängelse.

Ungdomsvård ska som utgångspunkt vara förbehållen personer som inte fyllt 18 år vid tidpunkten för brottet. Den som har begått brott efter det att han eller hon fyllt 18 år ska dock få dömas till ungdomsvård om det finns särskilda skäl för det. Ungdomstjänst och ungdomsövervakning ska vara förbehållna personer som inte fyllt 18 år vid tidpunkten för brottet. Den som har fyllt 18 år ska få dömas till ungdomstjänst eller ungdomsövervakning endast om det finns särskilda skäl för det. Den som har fyllt 21 år ska inte få dömas till ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser i första hand att förslagets effekter behöver utredas mer avseende risk för ökat utnyttjande av barn i grov brottslighet på grund av höjd tröskel i straffskalan vid 18-årsdagen samt risk för indirekt ökad repressionsnivån mot lagöverträdande barn under 18 år, i andra hand att dessa risker analyseras och följs upp systematiskt. Att öka repressionsnivån mot barn som begår brott strider mot principen om barnets bästa i FN:s konvention om barnets rättigheter.

6 Allvarliga brott som begås av unga myndiga lagöverträdare ska undantas från preskription

Utkastets förslag: Bestämmelserna om undantag från preskription för vissa allvarliga brott ska gälla den som har fyllt 18 år vid tidpunkten för brottet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är delvis positiv till utkastets förslag.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att våldtäkt och andra grova brott mot barn inte ska kunna preskriberas, på grund av barnets svårigheter att avslöja, få skydd och upprättelse under barndomen.

7 Särbehandlingen av unga myndiga lagöverträdare i rättegången slopas inte

Utkastets bedömning: Förslagen att de bestämmelser i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare som gäller offentlighet vid förhandling, yttrande från socialnämnden, skyndsamt handläggning och avkunnande av dom ska tillämpas endast i mål mot den som inte har fyllt 18 år bör inte genomföras. Inte heller bör förslaget att slopa kravet på särskilt utsedda domare i mål mot den som inte har fyllt 21 år genomföras.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Föredragande i ärendet har varit Bengt Söderström.

2020-11-10

Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Cecilia Sjölander

Generalsekreterare